

МИХАЙЛИК О. М.*кандидат економічних наук, доцент
Міжнародний університет фінансів***НАКОНЕЧНА О. С.***кандидат економічних наук, доцент
Міжнародний університет фінансів*

НЕОБАНКИ ЯК КЛЮЧОВІ УЧАСНИКИ ФІНТЕСН-РИНКУ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток як вітчизняного, так і світового банківництва зазнає значних трансформаційних змін. Нові прагнення та потреби клієнтів, стрімке зростання інноваційних технологій, блокчейн, штучний інтелект, хмарні технології, BIG DATA, активізують цифрову трансформацію ринку й змінюють методи та правила введення банківського бізнесу. Прогнозні аналітичні дані свідчать про те, що до середини 2022 року відвідування клієнтів у відділеннях роздрібних банків зменшиться на 36%, тоді як мобільні операції зростуть на 121% та становитимуть 88% від усіх банківських операцій [1]. Саме такі обставини стали стимулом для виникнення нових учасників ринку – необанків (цифрових банків).

Першими спробами відходу від традиційного банкінгу стало створення у 1989 р. британським банком «First Direct» телефонного банкінгу, який до середини 1991 р. налічував близько 100 тис. клієнтів. Перший повноцінний інтернет-банк «Egg» був створений в 1998 р. в тій же Великій Британії [2].

Якщо звернутися до термінології, поняття «необанк» вперше з'явилося у 2017 р. і є типом прямого банку, який працює виключно в мережі Інтернет [3]. Необанк є FinTech-компанією, яка надає банківські послуги у цифровому форматі та немає мережі традиційних банківських філій. Вітчизняні науковці сформуливали власне тлумачення вказаного терміну. Так, за їх визначенням, необанк – модернізований оновлюваний банкінг зі значним функціоналом, формами передачі даних, який містить веб-сайт (офіс) та мобільний банкінг (повідомлення та програми) [4].

Наразі необанкінг визнано одним із сучасних фінансових трендів світу, який отримав досить стрімке розповсюдження в період пандемії COVID-19. Саме задля зниження ризику зараження вірусом споживачі послуг прагнули нових можливостей здійснення платежів дистанційно. На кінець 2021 р. у світі налічують близько 280 необанків [5].

Лідерами за кількістю та стрімкістю розвитку необанкінгу вважають Європу. У відсотковому вираженні на неї припадає близько 40% банків від загальної кількості. Якщо розглядати по країнах, то до безперечних лідерів можна віднести Велику Британію, Німеччину, Францію, США, Південну Корею та Бразилію [6].

Необанки в процесі своєї діяльності мають ряд особливостей. До них можна віднести специфіку фінансового законодавства, рівень технологічного розвитку країни, взаємодію банків з фінтех-компаніями, систему захисту прав споживачів, специфіку й традиції фінансового ринку.

За специфікою діяльності необанки розподіляють на 3 типи: 1) необанки, що мають власну ліцензію і є самостійними учасниками ринку, прикладом такого банку є британський банк Revolut; 2) необанки, які використовують банківську ліцензію традиційного банку (Монобанк, Україна); 3) Big Tech neobanks - великі технологічні необанки, які створені великим мультиглобальними корпораціями (Apple, Kakao, Google, Amazon, Alibaba and Tencent, Mercado Libre) [4].

Оскільки необанки прагнуть до надання максимально зручного сервісу для клієнтів, їх діяльність в основному сфокусована на таких сегментах як рітейл (62%) комерційний сектор (28%) та сегмент великих корпорацій (11%) [7].

Вітчизняний банкінг теж підтримує світові тренди та зазнає активних трансформацій технологічних процесів. Починаючи з 2017 р. банківські установи активно впроваджують технологічні інновації щодо формування та просування банківських продуктів, тим самим створюючи нову високотехнологічну екосистему активними учасниками якої є необанки. Національний банк України у своїй Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 р. визначив головну ціль - активізація фінансових технологій та відкриту банківську політику, яка підтримує перехід суспільства до цифрового банкінгу [8].

Згідно з опитуванням здійсненим Українською асоціацією фінтех та інноваційних компаній 11 найбільших банків України мають або планують мати спільні фінтех-проекти [9]. В таблиці 1 подано декілька прикладів взаємодії банків з фінтех-продуктами. Як бачимо, в Україні традиційні банки активно беруть участь у створенні нових фінтех-продуктів.

Таблиця 1. Взаємодія банків України з фінтех-продуктами

Банк	Міжнародні фінансові продукти			Акселераційні програми	Проекти фіналістів акселерації	Банківські фінтех-продукти
	Google Pay	Apple Pay	Garmin Pay			
АТ «ПриватБанк»	+	+	+	-	-	Airpay, IPay, LigPAY, QR-ПЛАТЕЖІ, Приват24
АТ «Ощадбанк»	+	+	+	-	-	Чат-бот «Онлайн помічник» Ощад PAY, Ощад 24/7
АТ «Альфа-банк»	+	-	+	Alfa Digital	-	Aifa-mobile
АТ «ПУМБ»	+	-	+	-	-	ПУМБ online, ПУМБ mobile
АТ «Укрсиббанк»	+	-	-	POPCORP	UKRSIB OR ЧАТ- БОТИ	UKRSIB online
Райфайзен Банк Аваль	+	-	-	Raiffeisen Digital HUB	-	Raiffeisen Pay, Raiffeisen Online
АТ «ОТП Банк»	+	-	+	Open Banking Lab	YouScore – bNesis- CoinyPay Future Agro Finance	OTP Smart

Джерело: [10; 11]

Вітчизняні дослідники банківської цифрової трансформації ще у 2020 р. всі українські банки згрупували в такі 4 групи (стадії) відповідно до рівня цифровізації:

1) «Front-end only» (41 установа) використовують тільки найпростіші банківські цифрові інструменти (пункти самообслуговування, мобільний застосунок, сайт, електронне адміністрування);

2) «Active integration» (34 установи) – банки співпрацюють зі технологічними стартапами, ведеться робота з API (мобільний застосунок, веб сайт, чат-бот, безконтактні платежі Google Pay, Apple Pay, Garmin Pay);

3) «Own R&D» (22 установи) – банк має цілий штат, який займається розробкою і застосуванням технологічних рішень (робота в різних сегментах API, BankID НБУ);

4) «Digital native» (2 банки – АТ «Приватбанк», АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» та фінансова компанія «Монобанк») – повністю диджиталізовані банки, які активно використовують BIG DATA, повністю оцифровані й працюють з хмарними технологіями. Саме віднесення до цієї категорії «Монобанку» є свідченням визнання його першим необанком України [12].

Наразі в Україні працюють 7 цифрових банків, всі вони функціонують на базі традиційного банку, оскільки відкриття і ведення рахунків є виключно банківською діяльністю та вимагає отримання ліцензії НБУ. Вони створені за принципом «банк в банку», які є незалежними структурами, що розвивають цифрові продукти під окремим брендом. До таких банків віднесено: Монобанк (АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»), O.Bank (АТ «Ідея Банк»), «todobank» (АТ «МЕГАБАНК»), Izibank (АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»), Sportbank (АТ «ОКСІ БАНК» та АТ «ТАСКОМБАНК»), НЕОВАНК (АТ «АКБ «КОНКОРД»), Банк Власний рахунок (АТ «БАНК ВОСТОК»).

Монобанк (2017) є роздрібним продуктом АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК», який виник у рамках співпраці з командою Fintech Band і працює тільки на мобільних пристроях. Має 3,1 млн клієнтів і займає третє місце за емісією карток в Україні за 2021 р. (більше випустили тільки державні банки АТ «Ощадбанк» й АТ «ПриватБанк»). Отримав прибуток у 8,6 млн. дол. на рік при інвестиціях у 2 млн. дол. У необанку є чітка та дієва бізнес- і маркетингова стратегія. Саме Монобанк отримав у 2021 році нагороду – «Необанк року» від FinAwards 2021.

Sportbank (2019) - спільний проект ІТ-компанії Duvotech і компанії N1. Здійснює діяльність на базі ліцензії АТ «ОКСІ БАНКУ» та АТ «ТАСКОМБАНК»). Метою створення банку

прагнення створити ком'юніті банк і об'єднати навколо фінансових послуг всіх, хто має відношення до спорту. Станом на кінець 2021 р. має 240 тис. клієнтів.

Todobank (2019) – це стартап, який став продовженням мобільного застосунку «Megabank Online» від АТ «МЕГАБАНК» і працює на основі його ліцензії. Основна відмінність сервісу від інших необанків: щоб стати клієнтом todobank, необов'язково замовляти карту todobank. Досить завантажити мобільний додаток і почати використовувати todo за допомогою будь-якої карти українського банку. При цьому всі функції відкриваються саме для власників картки todobank – наприклад, оплата комунальних без комісії та отримання кешбеку. Деякі аналітики вважають, що у банку є перспектива стати аналогом британського Starling Bank, який взяв участь у державній програмі фінансування, спрямованій на пом'якшення наслідків пандемії COVID-19. Так синергія АТ «МЕГАБАНК» і Todobank, маючи процесинг платежів ЄРЦ з єдиною квитанцією, має потенціал стати сучасним цифровим рішенням для прийняття платежів від населення, якщо держава в антимонопольних цілях прийме рішення про диверсифікацію.

Izibank (2020) – сучасний мобільний додаток для українців, які захоплюються спортом і активним способом життя, що містить великий вибір банківських послуг. Створений спільно з групою ТАС і працює на ліцензії АТ «ТАСКОМБАНК». Початкові інвестиції проекту становлять 2 млн. дол. Має спеціально створену під izibank службу підтримки з молодих фахівців. У планах стартапу емісія 250-300 тисяч власних карток izibank. Наразі має близько 100 тис. клієнтів.

O.Bank (2020) – проєкт АТ «Idea Bank», відповідно і працює на підставі його ліцензії. Серед переваг можна виділити: інтегрований цифровий гаманець Masterpass by Mastercard. Безкоштовні р2р-перекази й зняття коштів з банкомата без комісії, щоправда, тільки на 4 перші місяці користування. Клієнтська база нараховує 120 тис. клієнтів.

НЕОБАНК (2021) – стартап від АТ «АКБ «КОНКОРД». Основний вектор розвитку банку орієнтація на обслуговування ФОП та юридичних осіб. Підприємці зможуть дати окремий доступ до рахунку своєму бухгалтеру. Банк надає можливість скористатися послугою касовий апарат в телефоні.

Банк Власний Рахунок (2021) – спільний проєкт АТ «БАНК ВОСТОК» та Fozzy Group. Унікальність його полягає в тому, що власники карток Fozzy можуть зараховувати свої бонуси на платіжну картку при здійсненні покупки в мережі.

Проведені дослідження діяльності вітчизняних небанків вказують на те, що вони в більшості орієнтовані на рітейл і спеціалізуються на наданні класичних банківських послуг. Проте кожен банк розуміючи високий рівень конкуренції прагне займати специфічні ніші для реалізації своїх послуг.

Порівнюючи необанки з традиційними банківськими установами варто виокремити ряд переваг таких як: прозорість отримання послуг (відсутність комісій та штрафів по овердрафту); режим онлайн, 24/7 контакт-центр; економія часу клієнтів; низька вартість послуг; вигідні умови по кредиту й депозитам; спрощена процедура кредитування внаслідок автоматизації процесів; застосування сучасних високотехнологічних та інноваційних мобільних застосунків; орієнтування та специфічні ніші ринку.

Крім переваг діяльності необанків існують і ряд недоліків, які стримують їх розвиток в майбутньому. До них можна віднести: достатньо невисокий рівень цифрової та фінансової грамотності населення України, обмеженість або взагалі відсутність гарантованого державного покриття, недостатньо регламентоване під необанки фінансове законодавство та недосконало сформована процедура захисту прав споживачів цифрових банківських послуг.

Отже, успішність подальшого розвитку необанків базується на трьох важливих факторах: стан інноваційно-технологічного прогресу, швидка розбудова та впровадження цифрових банківських операцій й використання наявних активів банку. Саме тому необанки в перспективі прагнуть й надалі впроваджувати стандарти відкритого ринку, використовувати інструменти віддаленої ідентифікації та верифікації.

Для реалізації вказаних намірів сприятиме імплементація Директиви ЄС (PSD 2) на основі затвердження Закону України «Про платіжні послуги». Також важливим залишається забезпечення ефективної регулятивної діяльності та доєднання України до Глобальної мережі фінансових інновацій (GFIN) і як наслідок стимулювання розвитку державних програм фінансування, формування нових інноваційних структурних елементів екосистеми, активізацію інкубаторів та акселераторів. Ну і звичайно реалізація завдань щодо

інноваційного розвитку, які передбачені Стратегією розвитку фінтех в Україні до 2025 р. та Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 р.

Список використаних джерел:

1. Branches in decline: last one out, turn off the lights. URL : <https://thefinancialbrand.com/66228/bank-credit-union-branch-traffic> (дата звернення: 15.04.2022).
2. Паперник С. Необанки: закордонна історія та українська перспектива. Юридична газета online, 2018. №10 (612). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/neobanki-zakordonna-istoriya-taukrayinska-perspektiva.html> (дата звернення: 09.04.2022).
3. Необанк. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Необанк>. (дата звернення: 20.04.2022).
4. Губа М., Лінник А., Колесник Д. Розвиток необанків в Україні та світі. Регіональна економіка та менеджмент, 2019. № 2 (24). С. 71-74. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jsrui/bitstream/123456789/3830/1/71-74.pdf> (дата звернення: 11.04.2022).
5. Необанк: поняття, історія та перспектива розвитку в Україні URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/neobank-ponyattya-istoriya-ta-perspektiva-rozvitku-v-ukrayini.html> (дата звернення: 01.05.2022).
6. The list of neobanks and digital banks in the world in 2021. URL: neobank.app (дата звернення: 13.04.2022).
7. FinTechnicolor: The New Picture in Finance / McKinsey&Company. URL:<https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/financial%20services/our%20insights/bracing%20for%20seven%20critical%20changes%20as%20fintech%20matures/fintech-nicolor-the-new-picture-in-finance.ashx> (дата звернення: 18.04.2022).
8. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp> (дата звернення: 20.04.2022).
9. Каталог фінтех-компаній України 2021. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. URL: <https://fintechua.org/> (дата звернення: 22.04.2022).
10. Наконечна, О., & Михайлик, О. (2022). Fintech в банківському бізнесі: особливості розвитку та потенційні можливості. Підприємництво та інновації, (23), 108-119. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.19>.
11. Українські необанки: ключові гравці й потенційні ніші для розвитку URL: <https://elnews.com.ua/uk/ukrayinski-neobanku-klyuchovi-gravczi-j-potenczijni-nishi-dlya-rozvytku> (дата звернення: 10.04.2022).
12. Bank Roadmap 2020 – research on the digital transformation of Ukrainian banks. The Ukrainian Association of FinTech and Innovation Companies. URL: <https://fintechua.org/en/news/bankroadmap> (дата звернення: 10.04.2022).
13. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4 (дата звернення: 20.04.2022).